

COSINZEANA

CUPRINSUL:

Insemnătatea mișcării literare și culturale dela „Luceafărul“ . . .	<i>D. I. Cucu</i>
După zece ani	<i>Octavian Goga</i>
Cântec de femeie	<i>Const. R. Crișan</i>
In vremea aceea	<i>Al. Ciura</i>
„Luceafărul“ și domnișoarele române	<i>Seb. Stanca</i>
Foi răzlețe	<i>Vladimir Nicoară</i>
Basara Pașa	<i>Volbură Poiană-Năsturaș</i>
Din „Intermezzo Liric“	<i>Heinrich Heine</i> <i>trad. de I. Const. Delabaia</i>
Canibalii	<i>Ion Munteanu</i>
Orientul și Occidentul	<i>Iwao F. Ayusawa</i>
Povestea pribeagului Willie	<i>Sir Walter Scott</i> <i>trad. de Ol. Șt. Svensk</i>
Dina	<i>Tinu Delavila</i>
Cărți și reviste	<i>Manole Ampoianu</i>

Insemnări: In amintirea „Luceafărului“; Pentru pomenirea gigantului; Cultura satelor prin teatru; Solitarul dela Vineria; Auto-recenzia; Augurii se concurează.

ANUL XI. Nr. 8. / / / / / / / CLUJ, 31 AUGUST 1927.

DIRECTOR: SEBASTIAN BORNEMISA / / REDACTOR: D. I. CUCU

PREȚUL 20 LEI

„COSINZEANA”

Apare odată pe lună cu colaborarea celor mai de seamă scriitori

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA ÎN CLUJ, PIAȚA CUZA VODĂ 16

Director: SEBASTIAN BORNEMISA

Redactor: D. I. CUCU

Abonamentul: 200— lei pe an. Pentru instituții și autorități Lei 300—

Anul XI

31 August 1927

Nr. 8

Manuscrisele nu se retrimite. Autorii, cari doresc să li se recenzeze volumele, să le trimită în două exemplare. Abonamentele se achită anticipat, cel puțin pe jumătate de an.

Pentru elevii școalelor secundare!

Abonamentul
se plătește anticipat,
==== măcar pe 6 luni ====

Dorind revista „Cosinzeana”
ca să facă accesibilă abonarea ei și de
către elevii școalelor secundare, — le face un
abonament de favoare de 120 de lei pe an

Aceia dintre elevi, care nu au mijloace, ca să
se aboneze individual la revistă, — să
se asocieze câte 2—3 la un loc
și să comande revista pe
un singur nume.

La Administrația noastră
se găsesc de vânzare

COLECȚIILE REVISTEI COSINZEANA

din anii 1922, 1923, 1924, 1925 și 1926, cuprinzând numeroase bucăți literare
poezii și ilustrații. — Prețul unei colecții este 200 de Lei.

Cine însă le comandă pe toate cinci, le primește
cu preț scăzut de 600 de lei numai.

Cel mai frumos cadou literar ce se poate face domnișoarelor sunt colecțiile „Cosinzenii”

COSINZEANA

Insemnătatea mișcării literare și culturale dela „Luceafărul”

de D. I. CUCU

Apariția „Luceafărului” acum 25 de ani n'a fost un fapt literar izolat. Ea se impunea printr'un întreg complex de împrejurări. Dincolo de Carpați, o seamă de scriitori moldoveni și munteni și aproape toți scriitorii ardeleni stabiliți la București făceau să apare, de doi ani „Sămănătorul”. Ideea afirmării unei literaturi naționale, în sensul de a se alimenta din surse proprii și a se înfățișa în haine originale, ca mijloace de realizare, prinsese rădăcini acolo și produsese o reacțiune contra vechilor forme și concepții literare, căzute prea mult în imitația altor literaturi.

Sămănătorismul nu putea să rămână la poalele Carpaților. El își găsea dincoace corespondențe sufletești cu rosturi și mai variate. Ardealul era încă în faza de infantilism literar, în faza când se credea că poetul trebuie să cânte ca paserile cerului, fără nicio pregătire și fără nicio înclinare deosebită; Ardealul se afla încă în faza de romantism limbistic, când oricine putea să lege câteva vorbe românești era un bine venit, pentru că totul era să ne manifestăm românește cât mai mult. Rosturile literare și culturale ale „Luceafărului” se indicau prin această stare de lucruri vechi. Reacțiunii în sens național a ideii sămănătoriste i se adăogau aici scopuri noi și salutare. Paralel cu susținerea ideii naționale, „Luceafărul” pornea o mișcare de intelectualizare artistică și culturală, de care dincolo, unde evoluția noastră literară trecuse prin proba „Junimei” și a „Convorbirilor Literare”, nu se mai simția atât de adânc nevoie. „Luceafărul” înmănunchia în aceeaș acțiune mișcarea de la „Sămănătorul” și curentul de la „Convorbiri Literare”, cu care „Ardealul” rămăsese dator culturai naționale.

Colecția celor 12 volume anuale ne stă vie mărturie. Ardealul se apropia prin stăruința tinerilor de talent, de cultură și avânt, grupați în jurul „Luceafărului” de intelectualitatea și literatura universală, fiind strâns legământul cu cultura națională, în sursele de inspirație și mijloacele de exprimare.

Astăzi abia, după douăzecișicinci de ani de la apariția „Luceafărului” în capitala Ungariei, ne pu-

tem da bine seama de ce a putut să însemne pentru românism această apariție și ce minunată operă literară a săvârșit. Generațiile adăpate din isvorul de intelectualism curat și artă vie al „Luceafărului” nu s'au găsit străine în viața culturală unificată a țării. Dinpotrivă, literatura este singurul domeniu care n'a suferit nicio sguđuire prin unire, pentru că nimic deosebit nu prilejuia ciocniri de diferențiere, ca în alte domenii. Și acest fapt este opera „Luceafărului”, care în cei doisprezece ani de apariție n'a absentat o zi de la datoria de a nivela diferențele de evoluție, în vederea acestei perfecte unificări literare.

În paginile „Luceafărului” s'au manifestat în egală măsură scriitorii de aici și de dincolo.. Alăturarea de nouele valori literare și culturale ardeleni; pe cari li-a prilejuit fericita apariție a „Luceafărului”, ca Octavian Goga, Ion Agârbiceanu, Al. Ciura, Ion Lupaș, Sextil Pușcariu, Ion Borcea, mort prea de timpuriu pentru a face întreaga dovadă a talentului lui, Zaharia Bârsan, Silviu Dragomir, Andrei Bârsanu, Liviu Rebreanu, Ecaterina Pitiș, Pavel Roșca, A. Popovici-Bănățeanu, T. Mureșanu, Onisifor Ghibu, amintind de cei ce vor rămâne în istoria noastră literară și culturală, aproape toți scriitorii generației de dincolo, sau stabiliți acolo din alte părți locuite de români, ca Vlăhuță, Caragiale, Gorun, Coșbuc, Iosif, Sadoveanu, Sandu Aldea, Chendi, Bogdan-Duică, Gârleanu, Murnu, D. Tomescu, Pătrășcanu, Soricu, Cincinal Pavelescu, M. Săulescu, El. Farago, Constanța Hodoș, Al. Cazanban, D. Nanu, Vasile Pârvan, care în 1906 publica un articol despre „Inceputurile poporului românesc”, au colaborat număr de număr zidind puternic cetatea ideii unității noastre de cultură și artă.

Din această fericită conlucrare, Ardealul s'a găsit în ziua unirii politice cu țara românească liberă la acelaș nivel cultural și artistic. Unificarea era de mult realizată în această privință; iar faptele dela 1918 n'au făcut decât să consfințească opera de pregătire ideală pe care a înfăptuit-o cu vrednicie „Luceafărul”.

DUPĂ ZECE ANI

de OCTAVIAN GOGA

Cu prilejul aniversării de zece ani de la apariția „Lucaș-fărului“ d. Octavian Goga scria următoarele rânduri, explicând rostul pe care l'a avut în viața Ardealului revista de entuziasm și gânduri bune apărută acum 25 de ani:

Eheu fugaces labuntur anni! Posthume, Posthume! Imi vin în minte dactilii tăi și par'că te văd, seninule Orașiu, cu zâmbetul pe buze, cu cupa de Falern în mână, privind undele verzi ale Tibrului, cum îți răscolești amintirile tinereții pierdute, căutându-ți împăcarea în filozofia ta resemnată, în contemplarea trecerii eterne. Ai dreptate, anii se scurg așa de repede și duc cu ei tot alte valuri din gândurile noastre...

Se împlinește acum un deceniu, de când s'a pornit la drum cel dintâi număr al acestei reviste. Zece ani, o picătură în oceanul vast al istoriei și totuș, când stai să socotești, câtă cheltuială de energie, câtă fosforescență de spirit, câte gânduri și năzuinți nu împeștritează acest petec de viață la noi... S'au dărâmat altare vechi în vremea asta, s'au modificat valorile aprecierii, s'au pus în circulație credințe proaspete, cari au deschis alte orizonturi de simțire. În viața intelectuală de aici, ce părea a nu mai mișca nici o undă, ca o mare moartă, acești ani au fost o perioadă de fermentare, de revoltă și de sbucium rodnic. Pe urma lor s'au schimbat multe în sufletul nostru...

Stau și mă gândesc, ce era înaintea lor, și resimt par'că atmosfera de lăncezală în care a murit la noi veacul trecut, ca un uriaș adormit sub povara bătrâneții. Ce linie de oboseală cuprinsese societatea noastră acum vreo zece ani și mai bine! Oamenii păreau a se fi îngărdit cu totul într'un egoism mititel, fără nici o sbucnire pe patimă, fără nici o grijă de durerile altora. Aproape întreagă cărturăria era îndrumată în viața ei zilnică de normele unui utilitarism îngust, din care nu se desprindea decât arare impulsul răzleț al unui sentiment generos. Pe la orașe găseai funcționari, cari își depănuau în fihnă povestea lor umilă, chibzuind în orele libere mijloacele unui traiu mai bun, ori reeditând la masa unei berării acelaș măciniș de vorbe potolite, din care alegeai descurajarea ori cinismul neputinței. Acțiuni cari să angajeze conștiința publică nu se prea iviau, abia pe ici pe colo mai răsărea câte-o bancă nouă, unde și găseau culcuș câțiva grăbiți pe drumul norocului. Preoțimea, care nu intrase încă în zodia „congruei“, o ducea greu din fărâmiturile molitfelnicului și învățătorii nu știau cum s'o mai încurce cu cele trei sute da florini la an. Pretutindeni fețe îngrijite, zâmbetele cuminenței desarmate în fața vieții. Ce să mai spunem de bieții țărani? Ei o duceau

asa înainte, în puterea inerției din bătrâni, ținând posturile, cinstind sărindarele, plătind dările și îndurând toată vitregia sorții cu privirea de cumpătat și bunătate a săteanului nostru pășit, cu resemnarea calmă a fatalismului românesc...

Negreșit, că toate manifestațiile vieții publice purtau semnul acestei oboșeli. Eram doar după vremea memorandumului dela Viena, a cărui țintă dăduse greș, după procesul dela Cluj, unde nu izbucnise flacăra însuflețirii celor trași pe banca acuzei nedrepte, în măsura ce se putea aștepta dela frunțașii, cari trebuiau să înțeleagă semnificația superioară a acestei judecăți pentru milioanele ce se agitau în umbră și pentru străinătatea, care numai prin dovezile abnegației și ale sacrificiului poate fi smulșă câteva clipe din indiferența ei. Pe urma unei grații, cât ministeriale, cât împărăteșt, martirii noștri ieșiseră de după zăbrele, ca întorși acasă să se piardă într'o uricioasă sporovăială internă, din care dâșii s'au ales cu ruptura în două tabere, iar lumea cu cunoașterea tuturor secretelor unei căsnicii deranjate. Doctrina pasivității parlamentare paraliza cu totul orice mișcare, iar pe-alocurea scotea la suprafață preludiile unei destrămări politice. Gazetăria, când nu era ocupată cu potrivirea unor mici socoteli de ordin personal ale șefilor, o ducea într'o făcăneală domoală cu serii interminabile de articole brodate pe chestiuni de drept public și mai arare cu ținuirea cutărui fugar al parafidului, pe care câteva sute de coroane din prilejul frământărilor electorale pentru cameră, îl scoteau din obscuritate... Incolo făcere, neactivitate, lipsă competentă de organizație, doar pentru salvarea formelor, din când în când, câteun „pronunciament“ al „comitetului național“, cu câte-o frază sonoră din Montesquieu, în coloanele încăpătoare ale „Tribunei“ în doaga morții...

În viața literară apatia se resimțea și mai mult. Talente creatoare nu erau. După plecarea lui Slavici din Ardeal și după lumina orbitoare a geniului lui Coșbuc, în literatura ardelenescă se făcuse o făcere, care trăda ceva din admirația și din sfiala ce trezește totdeauna ivirea pe orizont a personalităților excepționale. Prin foiletoanele ziarelor mai înjgheba câteun tânăr strofe eminesciene ori îngăimări după formele noului maestru, în vremea ce „Familia“ din Orade, confecționată de bunul Iosif Vulcan, venea în toată Sâmbăta, cu bucuriile ei inocente pe seama fetelor bătrâne. În coloanele anemiceii reviste se pierduseră urmele greșurilor simpatice de demult, cu firadele Daciei și ale gloriei lui „Moș Traian“, făcând loc încercărilor literare în cari băieți de liceu ticluiau stihuri amoroase și povești din lună, introducând cu

încetul în conștiința publicului o idee bizară despre scriitori și tot ce se cheamă literatură...

În vremea asta de ananghie s'a zămislit ideea înființării unei reviste literare în Budapesta. Ea vena dela câțiva fineri studenți la universitatea de acolo. Adunați de prin diferite părți cu rostruri deosebite, smulși de pe la școli cu educație potrivnică, acești băețandri aruncați în babilonul de pe malul Dunării, simțeau cu tot neastâmpărul vârstei trebuința unei frământări intelectuale. În dibuirile chinuitoare fatal legate de cultura străină care-i copleșea, dânsii s'au apropiat unul de altul prin impulsurile tainice ale aceluiș suflet fărănesc și printr'o singură carte, ale cărei rânduri ardeau ca limbi de toc toate palpările gândului: Eminescu... Din fierberea acestor îndemnuri, cari chemau la viață atâtea visuri și năzuinți, s'a desprins, după îndelungate discuții, ideea unei reviste, care purta chiar prin numele ei pecetea eminescianismului romantic: „Luceafărul”. Era ceva din goana după ideal, din visările nopților înstelate, din toate înfrigurările finereții, în coloanele neîndemnatice ale revistei, care pornea la drum cu amintiri din umbra satelor, cu povestiri din sbuciumul vieții studentești, cu pseudonime ce desgropau nume de regi asirieni...

Drumul ce l-a urmat de-atunci și până astăzi se va găsi, poate, odată cineva să-l povestească în altă parte. Trecând peste miile de pagini cercetătorul liniștit va lămuri talentul, va dovedi munca, va arăta toată sbuciumarea care e îngrămădită acolo. Va zâmbi cu blândă iertare în fața poticnirilor trecătoare, va alege gândurile luminoase semănate pe ici pe colo, va statori meritele, va fixa răspunderile și va onora după cuviință truda acelor pușini cari au reușit un deceniu să asigure la noi soarta plâpândeii publicații studenteștii...

Atâta putem spune aici, că în vremea asta discordarea veche a mai conținut, că orizontul a fost luminat când de opaite sfioase, când de meteori, când de fulgerile unor clipe și că în lupta împotriva întunecului „Luceafărul” și-a avut rostul lui. În lumea noastră acești zece ani au introdus o infusiune de idei și sentimente, prin cari se anunță începuturile unei regenerări sociale. Desigur, că trecutul apropiat cu micile lui preocupățiuni, își mai resimte rezonanța târzie până în zilele noastre și e firesc, că schimbările mari nu se pot săvârși decât prin condiții de viață schimbate și mai ales prin premenirea lentă a generațiilor. Câte figuri jalnice nu mișună și astăzi în jur de noi, câtă ignoranță nu se plimbă cu fruntea ridicată, câte căpătuieli ieftine nu ne stârnesc desgustul... Dar, ori și ce s'ar zice, atmosfera e mai puțin tulbure. Letargia politică s'a mai atenuat, somnolența literară s'a curmat deabinele. În spiritul public se ivesc palpități nouă trezite de undele unei noi cugetări și simțiri. Se deslușește mai multă îndrăzneală, o structură nervoasă mai iritabilă, mai

multă revoltă în fața nedreptății, un spirit critic mai pronunțat. Morala publică e influențată de fluctuațiunea proaspătă, cătușele ipocriziei tradiționale mai slăbesc, hotarele unui egoism strâmt se sparg și pe alocurea se ivesc licăriri răzlete de avânturi generoase. S'ar părea că ard focuri pe culmi cari vestesc drumetului priceput apropierea unei oști din adâncimea văii...

Cei zece ani în trecerea lor schimbând atâtea, au schimbat multe și în sufletele noastre. Nu mai suntem copiii senini trecuți abia de pragul adolescenței, cari priveam luceafărul de sus, din ferestruia unei mansarde la Budapesta. Vieța ne-a apucat de atunci în vârtejurile ei, apropiindu-ne de botezul dureros al bărbăției. În drumul destul de lung s'a confundat de-atâteaori în neființă înșelătoarea „fata Morgana” vrăjită de visurile noastre și multe poticniri în cale ne-au silit să coborâm ochii spre pământ. Realitatea ne-a rețezat o seamă de avânturi și ne-a disciplinat multe porniri. După rătăcirii îndelungate, ne-am așezat astăzi fiecare într'un colțisor, de unde privim fluviul vast al vieții...

Așa cum ne-am ales din goană, plini de pravul celor zece ani, luptând îndărătnic pentru a ne păzi idealurile finereții, prea fineri pentru a mai goni iluzii deșerte și prea bătrâni pentru a nu vedea multele dureri din fața noastră, ne adunăm acum din nou la vatra veche. Venim cu tot sufletul al cărui sbucium voim să-l așternem în aceste pagini...

Venim cu credința că acest suflet risipit pe drumuri e o sămânță, care nu se pierde și va rodi odată.

În orice caz noi suntem destul de fineri și de îndrăzneți, ca să putem aștepta în liniștea muncii vremea rodirii. Și să înfruntăm fără teamă furtunile din jurul nostru.

Cântec de femeie

Sonet

de CONST. R. CRIȘAN

*Frumos ca Phoebus Apollo cel care
Cu lira adoarme plâpânde de flori,
Și-adoarme pe ceruri potopul de nori
Și'n codri cu lira adoarme fiare,*

*Frumos ca Apollo ce'n fragede zori
Pe zări cu plete de aur apare
Și firea cuprinde'n priviri hilare,
Frumos ca Apollo, — îmi pari uneori!...*

*Și cum pe'nserate, pe codri de fag
Apollo, mărețul, adoarme-obosit,
Și trist mă sărută cu razele'n prag,*

*Și tristă mă lasă în pragul umbrit,
Așa de'ntristată, iubitule drag
Mi-i inima'n mine, de când ai pornit.*

In vremea aceea...

de AL. CIURA

În goana zilelor de azi, când cefitorul grăbit nu mai are răgaz să privească măcar o clipă în urmă, și să-și dea seama de „ce e rău și ce e bine“ — aniversarea a 25-a dela întemeierea revistei „Luceafărul“ ar fi scăpat din vedere futurora, dacă nu s'ar fi gândit câțiva oameni, cari au asistat la răsărirea lui, să aștearnă câteva rânduri pe hârtie.

Această revistă s'a născut din idealismul câtorva fineri dela universitatea din Budapesta, cari simțeau premenirea vremii, cu ochii ațintiți spre luceafărul, ce indica vag, un nou și grandios răsărit de soare.

Dibuind la început, revista își fixează încă în anul al doilea, cărarea dela care nu s'a mai abătut în scurta și luminoasa lui viață.

Pornită la 1 Iulie 1902 în Budapesta — având în întâiul număr strălucita „Rapsodie“ a lui Octavian Goga — își suprimă apariția la izbucnirea războiului mondial, căci numărul din urmă, pe August 1914, n'a mai putut fi expedit, *închinat fiind în întregime armatei române.*

A sucombat în plina vigoare a tinereții, indicând prin chiar prăbușirea lui singurul drum, pe care se mai putea purcede.

Aluziile alegorice erau din ce în ce mai străvezii, până în clipa cea mare, care se întrezărea acum în contururi tot mai lămurite.

* * *

Un studiu literar amănunțit ar trebui să urmărească evoluția *ideii naționale* în paginile acestei

reviste, dela aluziile șoptite în taină, până la confesii cari au atras urgia procurorilor, și până la cuvântul răspicat, când prăbușirea Monarhiei austro-ungare nu mai era o taină pentru nimeni...

* * *

Acelaș studiu, sau dacă dorim un altul, ar arăta seria scriitorilor, cari și-au manifestat talentul în coloanele revistei, urmărind treaptă cu treaptă, ascensiunea spre culmi... și constatând contactul tot mai viu cu scriitorii din vechiul regat, până în clipa când acest contact se preschimbă în amalgam și se confundă...

Se va evidenția atunci cât de disparent este contactul literar al generației din 1848, în comparație cu acel al generației dela „Luceafărul“.

Autorul aceluia studiu va constata, că înafară de „Convorbiri literare“ nici o altă revistă literară nu a avut o influență așa de covârșitoare asupra generațiilor contemporane lor.

Și va arăta, că mișcarea literară dela „Luceafărul“, ca o urmă firească a grupării anterioare dela „Tribuna“ din Sibiu (I. Slavici, Gh. Coșbuc, Gh. Bogdan-Duică), înseamnă pentru Ardeal, ceea ce a însemnat, în mișcarea literară transcarpătină, societatea „Junimea“.

* * *

Iată câteva cadre, pentru un studiu literar, care *trebuie* scris, și pe care ni l-a sugerat această aniversare literară.

„Luceafărul“ și domnișoarele române

de SEBASTIAN STANCA

De zemişirea „Luceafărului“ se leagă unele momente, a căror poveste pare astăzi o naivitate copilărească; într'ansa se răsfrânge însă accente de duioasă sinceritate și de idealism neprihănit. Într'o mansardă studentască din capitala ungurească de pe malul Dunării albastre a răsărit „Luceafărul“, într'un moment de inspirație juvenilă. Sufletul sănătos al tinerilor universitari, colorat proaspăt din apele vieții ardelenesti, a adus cu sine în atmosfera străină a capitalei ungurești un prisos bogat de însuflețire națională, dragostea de limbă și cultură românească și dorul de a da viață energiilor tinerești, până aci încetușate de rigoarea școlilor străine.

Tribuna de manifestare nu putea fi decât o revistă. Și la botezul acestei reviste din conspectul

celor 26 nume proiectate, — sub înrîurire curentului eminescian, care stăpânea fineretul acelor vremi, — a ieșit biruitor „Luceafărul“, în cinstea marelui poet al neamului.

Bogați în entuziasm, dar toți săraci la pungă, poticneala cea dintâi ni s'a isbit de partea materială a întreprinderii. Dar avântul altruismului neprecupețit al colegului Aurel Bănuț a înlăturat și această îngrijorare. O mică moștenire dela răposaii săi părinți jertfită pe altarul ideii, a dat ființă acesteia.

Și „Luceafărul“ a fost primit cu brațele deschise de lumea românească. Contribuția cea mai prețioasă în acele clipe de înfiripare ne-au dat-o însă domnișoarele române. În ajutorul lor ne pusese o mare parte din cumpăna nădejdilor noastre și nu ne-am

înșelat. Apelul adresat simpațiilor noastre de acasă a întâmpinat ecoul cel mai viu și entuziast. Domnișoarele române dela Brașov, Sibiu, Arad, Lugoj, Blaj, Oradea-mare, Deva, Uioara, Șimleu, Năsăud, Bistrița ș. a. s'au grupat cu toată căldura sufletului lor în jurul acțiunii noastre.

„Luceafărul“ era alintat ca un copil nevinovat și domnișoarele noastre revalizau în a furniza abonamente, făcând vie propagandă pentru revistă.

— „Apelul ce-mi faceți — scria dșoara Agata Ardelean dela Deva — este deosebit de măgulitor nu numai pentru mine personal, ci în general pentru toate surorile noastre. Faptul, că, deși aveți singuri puțința și garanța unei munci rodnice, nu disprețuiți nici ajutorul nostru modest și neînsemnat ne obligă să vă stăm alături. Și o facem cu multă plăcere și bucurie, ca o datorie pentru promovarea culturii noastre naționale. Trimit de astădată alăturatele abonamente, asigurându-vă de tot concursul meu și pe mai departe pentru frumosul nostru „Luceafăr“ căruia îi doresc să strălucească vecinic pe cerul culturii noastre naționale.“

— „Mă simt mândră de onoarea, ce mi-o faceți — scria dșoara Reli Radu din Uioara, — când mă considerați și pe mine între persoanele chemate să

dea mână de ajutor la realizarea unei idei atât de nobile. Imi țiu de sfânta datorință să dau din tot sufletul modesta mea contribuție la înfăptuirea unui ideal menit să înalțe neamul românesc, căruia îi sunt devotată cu trup și suflet. Pentru iubitul meu neam românesc — dacă ai ști cât îl iubesc — dacă ași putea ce n'aș face pentru el? Mă înrolez și eu cu dragă inimă la acțiunea întreprinsă de voi și îmi voi ținea todeauna de cea mai înaltă cinste și datorie să propovăduiesc interesele frumosului și prețiosului nostru „Luceafăr“.

Această atmosferă de entuziasm neprecupețit a fost însă, durere, de scurtă durată. Spiritul de mercantilizare, furișat pe nesimțite între noi, ne-a destrămat și cu el s'a risipit și însuflețirea frumoaselor noastre colaboratoare. „Luceafărul“ a pornit pe alte căi. Evoluția lui s'a intelectualizat tot mai mult în detrimentul idealismului candid dela început.

Acum la împlinirea unui sfert de veac dela zemislirea acestei reviste se cuvine să aducem acest prinos de mulțumită și recunoștință postumă domnișoarelor române din aceea vreme, a căror contribuție prețioasă la înfăptuirea ideii nu poate rămânea nesocotită de cronicarul vremilor trecute.

SEBASTIAN STANCA

F o i r ă z l e t e

Din jurnalul unui becher

de VLADIMIR NICOARĂ

10 Octobre

Puterea de rezistență sentimentală a „sexului tare“ este o simplă legendă, iar ridicolul, la care se expun bărbații săgetați de chiorul Cupidon, este imens. Atotputernicia bărbatului se pierde în fața unui gest felin și a unui surâs mieros. Voința lui se topește la o strângere de mână măfăsoasă, la o privire furișată intenționat, și când năvala sentimentului îi pune sub interdicție judecata, ajunge o păpușe naivă care se mișcă automat, c'o privire, c'un gest, c'un surâs, al femeiei iubite.

Femeile sunt perfect conștiente de puterea ce o exercită și de aici pornește și cochetăria și perversiunea sufletească. Dacă această cochetărie ar fi isvorită numai din dorința de a captiva pe un singur și anumit bărbat ar fi și explicativă și justificată. Nimeni însă nu poate fixa linia de demarcație între cochetărie, ca armă de captivare, și cochetărie ca perversiune sufletească. Și modernismul marchează prea violent această perversiune. Ori ce femeie ține să prindă în păienjenșul cochetăriei, țesut cu abilitate, cât mai mulți bărbați, și chiar de nu iubește de cât pe unul, îi place să fie anturată și îmbătăită de vorbele dulci. Este această o dovadă a poliandriei.

Aceste gânduri m'au chinuit toată noaptea.

Eri am fost la ea pentru prima dată, invitat la așa zisul *ceai*, un pretext de flirt. Chinuit de corsetul conveniențelor sociale, și cu mentalitatea mea cam târzielnică pentru vremurile noastre când pudicitatea este o povoaă inutilă și o stavilă cumplită pentru îndrăgirile fulgerătoare și animalice, m'am frământat toată vremea între banalitățile ce trebuia să le înghit și între circumspecțiunea ce trebuia s'o păzesc.

Timid ca orice proletar transplantat într'un salon luxos, cred c'am făcut o figură urâtă; și acum când îmi reamintesc imensa prostie atotstăpânitoare în saloane, regret că datorită imprudentei, am mărit c'o unitate numărul maimuțoilor.

Singura constatare care mă nemulțumește profund este că în jurul ei se învârtesc într'un cerc tot mai strâns, un poet, animal frumos, și un don Juan de meserie înarmat c'o uluitoare putere de insinuaire. Ea se lasă admirată și primește cu satisfacțiile ploaia de complimente, din cari foarte multe, extrem de idioate. Și dacă în aparență nu-i încurajează cu desulă evidentă, adevărul este că nu-i respinge.

Este oare o cochetă care nu urmărește de cât stăpânirea sentimentală a unui mascul în plus? E

adevărat că situația ei de tânără văduvă o îndreptățește să urmărească stăruitor schimbarea stărei civile și potrivit moralei curente ar putea duce la ofițerul căsătoriilor un bărbat pe care să nu-l iubească. S'au acest flirt de salon este o simplă pierdere de timp?

O întrebare chinuitoare mă obsedează: este o cocheta pervertită sufletește sau se supune fără voie stupidelor convenienți sociale?

Deocamdată am ajuns în ridicola situație de-a fi gelos fără să am certitudinea, dar mai ales fără să am mângâierea că ași fi cât de puțin simpatizat.

12 Octombrie

Hotărît lucru: m'am tâmpit!

Astăzi am trecut pe lângă primejdia de care m'am păzit până acum. Norocul meu a fost poetul, care m'a salvat. Tot sunt buni la ceva și poezii cari simulează dragostea.

Pentru a curma incertitudinea în care mă zbat, m'am dus la ea hotărît să fac cea mai mare prostie: să-i cer mâna. Și tocmai eu, care consider căsătoria ca un paravan în dosul căruia colcăe cea mai imundă murdărie, eram gata, — dacă ea ar fi primit, — să mă prezint la ofițerul stărei civile pentru a mă supune celei mai degustătoare minciuni convenționale.

Și sub stăpânirea firanică a sentimentului e sigur c'ași fi comis această prostie. Dar când am intrat în salonul ei, poetul m'a privit c'o așa superioritate, iar surâsul său mi s'a părut atât de semnificativ încât m'am simțit mic și ridicol.

Poetul este un încrezut. Vorbele lui afectate, gesturile studiate s'o grijă feminină ca și întreaga lui atitudine înțepată și scrobită, au fost dușul care m'a trezit brusc din visul meu sentimental. Dacă ea este mulțumită în apropierea acestui muțumache sclivisit, ce rost ar mai avea sinceritatea sentimentului meu și ce s'ar întâmpla mâine când alt muțumache de aceeași factură, i-ar debita mieroș frazele memorizate din romanele fasciculare?

Da, da, fără îndoială, am căzut din nou peste o femeie enigmă.

La 18 ani am iubit cu aceeași putere o femeie a cărei frumusețe, inteligență și instrucție mă captivase. După toate indiciile cred că mă iubea, căci sărăcia mea, — de care nu m'am despărțit toată viața, — nu putea fi un îndemn la o căsătorie de interes, iar disperarea despărțirii mă îndreptățește a crede că eram iubit. Inșă dragostea ce mi-o arăta în vorbă și în scris, n'o împedica să-și agonisească pe căi permise, și mai ales nepermise, o dotă fără care ea se credea nenorocită.

La 32 ani am iubit o femeie care îndată ce scăpa de privirile mele, cocheta cu primul venit.

În ambele cazuri am scăpat de căsătorie. Și tocmai acum, în pragul bătrâneței, și când n'am nici

BASARA PAȘA

(LEGENDA BĂILOR VAȚA)

Cu noaptea asta vine grăbit Basara Pașa
Să vadă pe Cadână când lasă jos cămașa.
De sus, prin vrejii nopții, aruncă luna plină
Pe umerii Cadăni lungi mantii de lumină.
În iezerul cu apa atotvindecătoare
Cadâna 'nfrigurată acum e 'notătoare.
Din umbra nesfârșită a teilor bătrâni
În fiecare noapte, de-atâtea săptămâni —
Pândește ochiul Pașii, Cadâna ce se scaldă
În apa de sub lună, în apa nopții, caldă.

Atât îi e de dragă — din toate câte are,
Cadâna asta'i pune lui inima 'n frigare.
Din miel ce-a fost odată, Cadâna 'l face leu,
Îi crește gelozia ce-l chinuie mereu.
Se uită sus la stele cum ochii își măresc,
El vrea ca să le strângă, dar sus mai multe cresc
Aude cum se 'ngână bătrânii tei din scoarță,
Geloz Basara Pașa cu ei se ia la harță.
Îl năpădește gândul că teii vor s'o fure,
Îl fulgeră prin minte să-i taie din pădure.
Poruncă dă să vină la iezer eunucii
Ca nu cumva să piară Cadâna cu haiducii.

Sub primăvara lunii, în vis și în betală,
Cadâna înflorește în noaptea toată goală.
Dar cum Basara Pașa se clatină la minte
De-l tulbură și gândul când își aduce aminte
Că eunucii paznici, în ceas de rătăcire,
Dau în vileag cu vorba trupezasca înflorire,
Cu ziuă, când pădurea își pune albe rochii
El cheamă eunucii ca să le scoată ochii.

Volbură Poiană Năsturaș

cele mai slabe indicii că ași putea fi iubit, era să mă tâmpesc.

Scumpul meu poet, îți mulțumesc pentru involuntara salvare!

13 Octombrie

Primul reproș, care poate fi o gelozie simulată. Femeile au instinctiv un anumit mod de apărare. Totdeauna acuză pentru a nu fi acuzate. Am cunoscut o femeie din „elită” care, tocmai când se întorcea din brațele amantului, îi făcea „legitimului” cele mai violente reproșuri de necredință conjugală. Și nimic nu poate fi mai greu, decât răsturnarea unor acuzațiuni inexistente pe tărâmul sentimental.

Am ascultat cu mirare și dezarmat aluziunile malițioase pe care mi le-a făcut destul de discret și inteligent, dar cu acel surâs de toleranță îndoelnică

atât de veninos, când femeia iubită îți aduce învinuiri iluzorii.

După o adevărată avalanșă de aluzii destul de transparente, mi-a spus, când am rămas singuri:

— De multe ori, jucând pe două tablouri, pierzi.

Am privit-o mirat și i-am răspuns c'o ușoară nuanță de răutate:

Cunosc pe altcineva care joacă pe trei tablouri și nu se plânge de pierdere.

— Poți fi și răutăcios?

— Dacă sinceritatea poate fi considerată drept răutate, atunci sunt.

Și-a luat o atitudine severă și jucându-se cu'n inel scos de pe deget mi-a spus grav:

— Cânti frumos iubirea....

— Mai puțin frumos ca poetul.

— Te rog să discutăm fără răutate, prietenește și sincer. Mi-se pare că iubirea ce o cânti este în dez-acord cu felul d-tale de a te comporta. Cred că-i peste puțină să fi rămas în afară de mediul social și să fii capabil de acea iubire imaterială pe care, e adevărat că știi s'o spui frumos și cu multe accente de sinceritate. Presupun chiar că ai fi un întârziat pentru vremurile noastre de senzualism și că ai rezista acestui val cutropitor. Dar cât? Ai fi, cu siguranță, luat de curent și n'ai fi d-ta vinovat ci starea de nevroză de după război, duplicitatea generală și anihilarea a tot ce-a fost mai bun și mai frumos în sufletul nostru. Din rămășițele acestor putregaiuri se mai poate oare clădi acea iubire eterică? E prea înălțător cuvântul dragoste, prea fermecător ca să mai poată fi înțeles astăzi, cu atât mai puțin simțit. Nu-i așa?

— Fără îndoială că nu-i așa. Dacă ași fi răutăcios și-aș răsturna argumentarea cerând să-mi răspunzi dacă d-ta ești atât de tare ca să lupți contra mediului ambiant și dacă poți iubi așa cum ceri să fii iubită. N'o spun asta. Te rog să nu uiți un lucru: tocmai firile profund sentimentale și cari cunosc amănunțit mocirla vieții sociale simt un nemărginit desgust. Când vibrațiunile organelor inferioare stăpânesc societatea modernă, cred că-i explicabilă și logică dorința acestor întârziati, cum zic, d-ta, de-a găsi o iubire curată care să-i ridice din valul senzualismului acut. Și n'ași spune-o asta altei femei, pentru că majoritatea lor s'ar uita la mine ca la o dihanie rară. Ți-o spun d-tale însă, nădăjduind că poți să mă înțelegi.

— Nu știu nimic până acum.

Nu sunt edificată asupra sentimentului d-tale. Pretutindeni am întâlnit minciună și falsitate. Suflete mici și dorinți meschine, încât astăzi sunt de un scepticism exagerat poate. Am dorit să întâlnesc un om care să mă înțeleagă.

— Problema e foarte grea. O femeie nu poate fi înțeleasă decât numai atunci când vrea să fie înțeleasă. Altfel drumul ei este atât de sinuos, pân-

jenișul sentimental atât de măestrit țesut, încât poate înșela aparențele. Mi-ai spus că ești o sentimentală, și-mi place să cred aceasta pentru fericirea mea, dar la rândul meu, nu sunt convins. Volubilitatea d-tale, dărnicia surâsurilor pline de speranțe, plăcerea ce se pare că o ai de a fi anturată și răsfățată în falsitatea complimentelor și a gingășiilor convenționale, îmi dau impresia că nu faci excepție dela regula generală. Iată pentru ce sunt făcut într'o societate numeroasă când te văd copleșită de atențiile calculate și convenționale. Iată pentru ce o adâncă indispoziție mă stăpânește de câte ori te văd că râzi mulțumită în noianul de proștii pe care le ascuți cu bunăvoință. Și dacă nu poți deosebi un sentiment since de torentul vorbelor goale, vrând să pui la o îndelungată încercare pe cel dintâi și acceptând cu o largă toleranță pe al doilea, înseamnă că și d-ta ești foarte departe pe acea iubire ce mi-o reproșezi. Te rog să mă erți dacă sinceritatea mea te-a jignit. N'am dorit asta. Dar sunt dușmanul minciunii. Și câtă vreme ne vom ascunde adevărata noastră fire și vom tănui părerile reciproce n'o să ne putem cunoaște. Am pentru d-ta aceeași puternică dragoste și nu-ți cer să-mi răspunzi de cât atunci când te vei convinge că nu mint.

— Mi-e dragă și mi-e frică să n'o perd.

Cine mi-a scos în cale această femeie care îmi chinuște sufletul cu nădejdi și îndoeli? Și pentru ce tocmai eu să-i fiu jucăria sentimentală, dacă ea ar fi o simplă cochetă? Voiu putea scăpa oare din vârtejul care mă ametește? Cel puțin de mi-ar spune lămurit că nu mai poate iubi. Suferința e mai suportabilă ca îndoiala.

HEINRICH HEINE

— DIN „INTERMEZZO LIRIC” —

De veacuri fără număr,
Stau stele pe cer,
Privindu-se dorite
Și pline de mister;

Vorbesc o limbă, plină
De vrăji și bogății;
Din filologi, nici unul
N'o poate tălmăci.

Ci eu am învățat-o
Și n'o mai pot uita,
Gramatică, iubito,
Mi-a fost icoana ta.

trad. de
I. CONST. DELABAIA

C a n i b a l i i

de ION MUNTEANU

În ziua de 5 Martie a fiecărui an se începe postul de două luni la australieni. Ziua de 4 Martie în schimb e ziua plăcerilor, serbarea lăsatului de carne. Locuitorii satelor, cu mic și mare, bolnavi și sănătoși, s'adună în revărsatul zorilor în fața colibeii celui mai bătrân, care e totodată și judecător. Aici se începe loteria morții. Pe câte o frunză de cactus se scrie numele tuturor celor mai tineri de treizeci de ani, bărbați și femei. Frunzele sunt aruncate apoi în coliba bătrânului, care legat la ochi aduce zece din foile acestei loterii blestemate. Cei ieșiți la sorți sunt mâncați de întregul trib, după o împărțeață cinstită.

Ziua de 4 Martie, ziua bucuriei se prefăce într'un înfricoșător ospăț. Cu o lăcomie de fiare, părinți și rudeni se ospătează din carnea victimelor sortite.

Cei lași se pot sustrage loteriei morții, ascunzându-se în codri până ce trece ziua fatală. Dar nimeni nu încearcă o teamă atât de rușinoasă, căci carnea de om e prea gustoasă, iar posibilitățile de a fi „victimă” sunt puține.

Cu inimă tremurândă, australienii urmăresc fiecare mișcare a bătrânului judecător. Iar când îl văd ieșind din colibă, s'aștern cu toții la pământ și în adâncul sufletului lor rostesc pe cea mai umilă dintre rugăciuni: „O zeilor, faceți să nu fiu eu cel ales!” Bătrânul se desleagă singur la ochi și cu glas monoton citește cele zece nume. Citește rar și apăsător, prelungind cu voința chinurile așteptării.

Prin mulțime în acest timp, ici și colo s'aud zece țipete. Unele conștiente, sunt cei cari își înțeleg soarta. Altele sunt țipete de copii. În clipa când li s'a citit numele, mamele lor îi sugrumă, căci fericită va fi viața vecilor, celor ce mor de mâinile mamelor lor.

Într'o astfel de zi vaporul englez „Victoria” s'apropie de țărmul australian. Pentru că se vedea mulțimea indigenilor adunată într'un mănunchiu, căpitanul opri la câțiva pași de țărm. Și văzură atunci cum un sălbatic s'a deprins din grup, răsturnând pe cei care încercau să i se împotrivescă, îndreptându-se spre mare. Întregul grup plecă în urma lui, urlând și amenințând. Englezii ghiciră în cea dintâi clipă că cel ce fugea era victimă și îndemnați de legea nobleții, care învață să apărăm pe cei slabi, au descărcat armele, omorând doisprezece dintre urmăritorii.

Fugarul se aruncă în mare, iar urmăritorii se retraseră în interiorul țării, îngroziți de cele văzute. Fugarul fu luat în vapor. Se chema Tow și era sortit să fie mâncat de indigeni. Fugi însă să-și scape viața. Acum, ajuns în mâna albilor, le declară prin semne că nu e deloc supărat că va fi mâncat de dânșii; oricum le-o făcuse la ai săi.

După două luni abia, Tow înțelesese, că englezii, care sunt totodată și creștini nu mănâncă oameni.

Tow înțelesese creștinismul și fu botezat. Cunoscu obiceiurile englezilor și felul de a judeca al albilor și s'arătă mirat.

— Eu domnilor — zise Tow într'o englezească învățată în două luni — nu pot înțelege un singur lucru. Arătați a fi oameni cumsecade. Cugetați cât se poate de echitabil. Cum se face însă că ați ucis pentru mine doisprezece australieni. Dacă iubiți oamenii, care ne sunt frați, pentru ce ați jertfit neînsemnatei mele persoane doisprezece din acești frați? De data aceasta nu pot înțelege echitatea faptelor voastre.

Englezii s'arătară nedumeriți de puțina pricepere a lui Tow, explicându-i:

— Tu, erai cel urmărit, adică cel nevinovat. Erai cel slab, deci cel în drept să fie apărat. Într'o țară democratică și în general în țările albilor, cei slabi au toate drepturile să fie apărați împotriva celor tari. Dacă am ucis doisprezece dintre cei care te urmăreau, s'a făcut prea puțin pentru tine și pentru dreptate. Ar fi trebuit să ucidem întregul trib, căci împotriva violenței celor tari, față de cei slabi, dreptatea poate răspunde cu aceeași violență.

Felul de a cugeta al englezilor puse pe gânduri pe Tow și în sineși își zise: „S'aseamănă întruatele celor din țara mea”.

Bunătatea lor îi păru de aici înainte nefirească și s'aștepta în fiecare ceas să-i vadă așa cum sunt dacă n'ar purta masca prefăcătoriei. Și aștepta să-l sfășie în bucăți, ospătându-se din carnea lui.

Și teama lui Tow se împlini.

Vaporul ajunse în ape necunoscute. Călătorii nu mai știură și nu mai știu nici căpitanul în care parte a lumii se aflau. Pământ nu se zărea nicăiri în apropiere. Și veni o zi când nu mai avură nici de băut nici de mâncat.

Foame, stafie îngrozitoare a morții. Călătorii chinuți priveau cu încordare în cele patru direcții ale razei vânturilor, dar nu zăreau nicăiri ajutor.

După 4 zile o femeie muri de foame. Cu vre-un ceas înainte se târise în genunchi la fiecare, cerând o îmbucătură să-și astâmpere chinurile. Căută bănuțoare în fiecare colț al vaporului. Și apoi deodată căzu, ca lovită de fulger. După două zile au murit alte trei femei și apoi un bărbat.

Sosi a șaptea zi de foame. Nicăiri nici o urmă de ajutor. Călătorii desnădăjduiseră. Cuvintele preotului le întărita mânia, nu le mai supunea inima ca odinioară, când vedeau binecuvântarea lui Dumnezeu în fiecare clipă a vieții lor. Ce înseamnă cuvintele

de îndemn și mângâiere când nu săvârșesc minunea odată cu rostirea lor? Sufletul omenesc adesea e gata să disprețuiască cerul când norii i-l fură ochilor.

Tow privea cu mirare desnădejdea albilor. Cu câteva zile mai înainte l'au învățat credința neclintită în toate împrejurările vieții. Această credință o avuse el și de mai înainte. Și mai avuse disprețul de moarte. În țara lui pieirea era în totdeauna aproape. Dacă fugise să nu fie mâncat de ai săi, știa că îl va înghiți marea. Moartea îl păștea și aici, dar i se părea mai puțin îngrozitoare.

Zărind pe preot îngenunchiat în fața icoanei Măriei, plângând cu lacrimi amare, s'apropie de dânsul să-i șoptească:

— Voi suferiți îngrozitor de foame. Și poate vor trece multe zile fără să întâlnim vre-un ajutor, care odată, va veni fără îndoială. Dar până să vină veți muri cu toții. Atunci m'am gândit să mă jertfesc pentru voi. Sunt destul de gras să vă hrănesc câte-va zile, pe toți zece, care-ați mai rămas încă în viață. Eram sortit să fiu mâncat și sunt fericit că voi fi mâncat de voi, cari veți spune o rugăciune pioasă înainte de a începe ospățul.

Preotul privi cu indignare pe Tow și îi răspunse:

— Nebun necredincios! Crezi oare că religia noastră e numai cuvinte, iar sufletele noastre înecate în minciună? Crezi oare că moartea ne înspăimântă și am fi bucuroși să lepădăm credința în viața fericită de veci, pentru câteva zile mohorâte în această Vale a Plângerii?

Căpitanul vaporului fu fără să vrea martorul indignării preotului, zăcând aproape în nesimțire la picioarele lor. Când cunoscă spiritul de jertfă a lui Tow, zise cu mânie preotului:

— Dacă acest om de treabă e gata să se jertfească pentru noi, nu înțeleg de ce n'am primi o asemenea jertfă? Dacă tu vrei să mori de foame, pentruca în viața vecilor să fii hrănit de bucuria bucuriilor, n'ai decât să renunți la partea ta de carne. Eu însă și desigur și ceilalți tovarăși, ne vom ospăta chiar în acest ceas din bravul nostru Tow.

Căpitanul chemă la sine pasagerii vaporului, împărțându-le propunerea lui Tow. Cu toții aplaudară gestul australianului, hotărând să i se ridice o statuie când timpul și împrejurările o vor permite. Preotul însă cercă și de data aceasta să se opună, muștrându-i cu cuvinte aspre:

„Dar noi l'am învățat pe acest nenorocit să creadă într-o cultură europeană și o religie creștină. Ce o să zică el în sufletul lui despre noi, primind această jertfă. Îngroziți-vă de cele ce vreți să faceți! Tow a fugit din țara lui pentru-că era să fie mâncat. Iar noi am ucis doisprezece dintre următorii lui pentru ca să apărăm dreptul. Ne-am îngrozit cunoscând bestialitatea indigenilor. Și acum noi săvârșim aceiași sălbăcie...”

Preotul nu putu să-și termine cuvintele, căci căzu mort... de foame.

Ceilalți văzură în soarta preotului un îndemn să primească jertfa lui Tow, căci ce însemna părerea acestuia asupra felului lor de a fi... Voiră totuși să procedeze civilizată.

Căpitanul îl chemă la sine, vorbindu-i cu o solemnitate adâncă:

— Tovarășii nu vor să-și primească, jertfa, scumpul nostru Tow credința noastră creștinească, ne cere nouă jertfe și ne oprește de a primi jertfă streină, ori de câte ori aceasta ne-ar coborî în ochii noștri și ai semenilor. Ne-am hotărît deci să murim, căci aceasta este voirea înfricoșatului Dumnezeu... S'astepti însă moartea venind cu pas lenș și greu e îngrozitor. Chinul așteptării pieirii ar putea să ne îndemne la fapte neprecugetate. Teama de moarte ar putea să ne arunce în ghiarele nebuniei păcatului... Astfel am hotărît să trecem hotărul morții în vis. E cea mai frumoasă moarte... Vom fuma opiu, vom adormi în câteva clipe, iar trezirea ne va fi pe cealaltă lume, dacă norocul nu ne va ieși în cale, întâlnind vre-o corabie salvatoare.

Opiul se împărți în ciubuce chinezești tuturor...

Și Tow adormi. Ceilalți s'au sculat tiptil și văzând că australianul doarme și-au zis:

— Am făcut tot ce puteam face pentru un om; i-am dăruit o moarte ușoară.

L'au tăiat apoi în bucăți, ospătându-se din el zile de-arândul, până când o corabie spaniolă îi întâlni, dându-le ajutor.

* * *

Sufletul lui Tow se urcă la cer și în drumul veacurilor sufletul lui se gândi cu ură la engleji.

— Blestemați prefăcuți! M'au adormit ca pe un copil, pentru ca să mă mânânce în somn. Pe față le era rușine să mă sfășie. Pe ascuns însă pentru ei nu există niciun păcat și nicio fărădelege. Cei de un neam cu nime, dacăucid și sunt canibali o fac pe față în mijlocul chiotelor sălbatice a nepăsării pentru cele săvârșite. Acești perfizi însă s'ascund de rușine în fața lor înșile.

Tow fiind botezat ajuns la poarta raiului creștin. Când cunoscă locul unde a ajuns, se întoarse să fugă. Sfântul Petru îl văzu și-i vorbi cu mirare: „Să fugi tu oare de lăcașul fericirii?” Deschise porțile raiului largi și Tow putu să vadă cea mai minunată grădină văzută vre-odată de ochiu omenesc. Dar armonia era deplină aici. Fiarele sălbatice s'apropiau supuse de celelalte vietuitoare, se târau în fața sufletelor, lingându-le cu umilință.

— Vrei tu oare să fugi — reîncepu Sfântul Petru — din lăcașul celei mai desăvârșite armonii, din grădina binclui?

Tow își strânse buzele în semn de dispreț când îi răspunse sfântului:

— Îți pierzi timpul zadarnic, bătrâne! Ai tăi de pe pământ au reușit prin bunătața lor prefăcută să mă adoarmă și să mă mânânce fript. De data asta însă fii sigur că n'am să mai cad în căp-cana blândeții și a armonici. Mie-ni plac lucrurile

pe față. Dacă sunteți canibali, s'o știe întreagă lumea și nu să mâncați pe omi când el s'așteaptă mai puțin.

Zicând acestea, se răsuci din călcâie și începu să fugă spre răsărit.

Orientul și Occidentul

de IWAO F. AYUSAWA, — Japonia

(Ajutorarea reciprocă universitară a Federației Universale a Asociațiilor Creștine studențești, deschizând o anchetă referitoare la chestiunile:

a) Ce cere epoca noastră dela finerimea universitară mondială,

b) „Self-Help“ și morală socială, și

c) Înțelegerea între studențimea Orientului și Occidentului, cari se vor debate la conferința Federației din anul acesta, la Schiers (Elveția), publică în organul său „Vox Studentium“, acest răspuns al reprezentantului Japoniei, referitor la Orient și Occident.)

Umanitatea este una și indivizibilă. Pacea lumii de azi și de mâine nu depinde mai mult, ca înainte vreme, din menținerea echilibrului prin împărțirea puterilor. Dela stabilirea Societății Națiunilor, a Parlamentului omenirii și a Federației din Univers, cu toate că aceste instituții sunt încă cu totul imperfecte, pacea mondială nu mai are ca unic punct de sprijin manoperile întreprinse în vederea echilibrării forțelor divizând puterile. Pacea ar trebui să aibă ca bază spre a se putea menține, o opinie publică lămurită și inteligentă. Dacă voim a atinge scopul propus, ceace este fraternitatea tuturor popoarelor și o pace universală și permanentă, noi nu trebuie sub pretext de discreție a căuta de a ascunde nu importă ce problemă care totuși ar putea să apară și fără nici un pretext noi nu trebuie să ridicăm probleme acolo unde nu există.

Deșteptarea Orientului

Un foarte mare eveniment al ultimelor decenii până la epoca actuală, a fost fără îndoială, deșteptarea politică a țărilor din Orient, cum le denumește un termen atât de vag, dar care cuprinde de obicei, Japonia, China, Indiile și foarte des, țările apropiate de noi, cum este Turcia și Egiptul. Lumea Occidentală, adică Europa și America, în timpul secolelor trecute, au exploarat și exploatat suprafața întregului glob și au „stăpânit lumea“, înfigând peste tot drapelul lor, subjugând popoarele și supraveghind toate mărilor. Dar acuma țările Orientului se deșteaptă și voesc a se libera de sub „dominația albilor“ și a-și afirma egalitatea lor cu națiunile occidentale. Este evident, aceste țări sunt în drum de a se deștepta din lungul somn letargic și urmăresc deacuma un nou ideal de mărire și libertate. Nu este fapt, că aceste milioane de ființe omenești din Orient se răscoală cu aceste noi idealuri pentru a le conduce și

a provoca Occidentul? Întreg Orientul este răsculat prin tulburări și ură, iar presa ne aduce zilnic noutăți despre evenimentele ce arată că popoarele Orientului iau actualmente deplină conștiință de naționalitatea și rasa lor. Și acest sentiment se propagă cu iuteala fulgerului printre aceste milioane de ființe omenești. Această conflagrație nu se va stinge înainte ca noile idealuri să fi fost călcate în picioare sau ca să fi distrus „status-ul quo“ și redus la cenușe jugul Occidentului.

Cooperație sau conflict

Problema Orientului și Occidentului, concepută în acest fel și delimitată geograficește în forma vagă indicată mai sus, va fi una dintre cele mai mari probleme cărora lumea noastră va avea a face față atât în generația actuală cât și în cele ce ne vor urma. Atunci când se privește această problemă, nu trebuie a cădea nici în exagerațiuni nici în păreri greșite. Noi știm cu toții, că situația este serioasă, spre a nu spune mai mult. Au avut deja loc lovituri și prevederile pentru viitor sunt cu mult mai sinistre. Care va fi rezultatul? Soluția unei probleme atât de vaste va trebui a fi găsită numai în noile baze navale, gazuri otrăvitoare, raze mortale, și alte invențiuni ale „civilizației“ moderne occidentale? Dacă se va lăsa la ceace aduce timpul, cum s'a făcut până 'n prezent, relațiunile între Orient și Occident nu vor aduce decât *conflicte* în loc de *cooperație*.

Scopul nostru este de a studia această problemă mondială cu seriozitate; această problemă atât de surprinzătoare și minunată din punct de vedere al studenților. Studentul este conducătorul de mâine. Pe el se bizue destinele industriei, comerțului, finanțelor, ale guvernului, cu un cuvânt viitorul țării sale! el trebuie deci să aibă o parte bine definită, un rol vital de jucat în soluționarea raporturilor dintre Orient și Occident.

Deci pentru aceste motive noi invităm toți studenți din toate țările de a se gândi cu seriozitate la această chestiune. Iar acei ce vor putea să fie prezenți la Schiers, la conferința noastră din această vară, să binevoiască de a studia dinainte și în detaliu chestiunea, considerând aspectele sale politice, economice, religioase, de cultură și rasă.

Traducere de I. A.

POVESTIREA PRIBEAGULUI WILLIE

De SIR WALTER SCOTT

Negreșit, veți fi auzit de Sir Robert Redgauntlet din Ilk, cel care a trăit prin acele părți, hăt pe vremuri! Locurile acestea își vor aminti de dânsul încă mult timp; părinților noștri li se tăia suflarea de câte ori se pomenea numele lui. El a luptat alături de Highland-eri pe timpul lui Montrose; în 1652 el era prin muncile cu Glencairn; iar când Charles al doilea veni la domnie, cine era în grațiile lui ca Redgauntlet? El a fost făcut cavaler (Knight) la curtea din Lonon cu însăși spada regelui; și fiind un „prelatișt“ cu trupul și sufletul el a coborât prin melegurile acestea cu aere de leu, ca reprezentant al Regelui, (și ca lovit cu leucă, după cât știu eu), ca să doboare pe Whig-i¹⁾ și pe Covenant-iști. Și au durat cumplită ispravă; căci pe cât erau Cavalerii de sălbatici pe-atât erau Whig-ii de dârzi; totul era: care din ei se va obosi mai repede?! Redgauntlet era pornit pe urgie; de aceea numele lui e tot așa de cunoscut pe aicea ca și acela al lui Claverhouse ori Tam Dalyell. Nici în dumbravă, nici în munți, nici în peșteră, nicăiri nu se puteau ascunde bieții munteni când Redgauntlet îi urmărea cu cornul și câinii sângeroși de vânatoare ca pe niște sălbătăciuni ale codrului. Și, pe credința mea, când îi afla nu-i cruța mai mult de cât cruța Highlanderul cerbul — totul era: „Vrei să te supui?“ dacă nu, „Fii gata — drept — foc!“ — și omul cădea mort la pământ!

Sir Robert era temut și urât hăt departe. Oamenii credeau că el avea o înțelegere cu Diavolul — că oțelul nu-l putea răni — și că plumbul sărea îndărăt de pe haina lui ca grindina pe vatră — că el avea un cal care putea urmări un iepure, chiar și pe povârnișul dela Carrifra. Cea mai bună binecuvântare ce-i dadeau era „lua-l-ar dracu'n cărcă pe Redgauntlet!“

Cu toate acestea el nu era un stăpân hain față de ai lui și era destul de iubit de oamenii de pe moșia lui; iar cât despre cei cari îl însoțeau în prădăciunile lui ucigătoare împotriva Whig-ilor ei s'ar fi îmbătat turtă oricând în sănătatea lui.

Acum veți afla că stăpânul meu trăia pe moșia lui Redgauntlet — locul se chema Primrose Knowe. Noi locuiserăm pe moșie încă mult înainte de timpul

¹⁾ Pentru a cruța spațiul nu voi da lămuriri amănunțite asupra istoricului cuvintelor *Whig* și *Tory*; destul că cel dintâi a ajuns să însemneze cu timpul *liberal*, iar al doilea *conservator*. (În sensul de *conservator* cuvântul *Tory* trăiește încă în engleza modernă.) Ci cetitorul atent va deosebi cu ușurință, în lumina rândurilor de mai sus, și mai ales în lumina splendidei povestiri limpezi a lui Walter Scott „culoarea politică“ a personajilor zugrăvite de marele romancier; în această nuvelă care e neîndoelnic un adevărat cap-de-operă. — I. Ol. St.-Svensk.

Cavalerilor. Era un loc foarte plăcut; și socotesc că aerul era mai răcoros și mai proaspăt acolo decât ori unde prin partea locului. Acum locul e părăsit; acum trei zile șezui pe pragul stricat al casei și-mi părea bine că nu puteam vedea halul în care a ajuns locul acela; dar nu-i vorba de asta, acolo trăia stăpânul meu, Steenie Steenson; în iunie fusese un mehenghiu și jumătate și-i zicea strașnic din cimpoi; era vestit prin felul cum cânta „Cercuri și doage“ — un om din Cumberland nu se putea întrece cu el la „Jockie Sattin“ — și avea cele mai dibace degete pentru „hang“ între Bercoick și Carlisle. Nu din oameni ca Steenie se puteau face Whig-i. Și așa el deveni un Tory, cum se numeau pe-atunci, cei pe cari noi îi numim acum Jacobiti; oareșicum numai de nevoie ca să fie și el pe o parte sau alta. El nu avea nimic împotriva Whig-ilor și puțină plăcere îi făcea să vadă vărsare de sânge, deși fiind nevoit să urmeze pe Sir Robert la vânatoare și jaf, pândă și luptă, el văzuse multă urgie și poate făptuise însuși rele, căci nu avea încotro omul.

Steenie era un fel de favorit al stăpânului său și oamenii din jurul castelului îl cunoșteau și adesea îl chemau să zică din cimpoi în clipe de petrecere. Bătrânului Dougal Mac Callum — pivnicerul, care urmase pe Sir Robert la bine și la rău, la voioșie și la jale, prin baltă și râu — bătrânului tare-i plăcea cimpoiul și de aceea el punea câte o vorbă bună pe lângă Sir Robert pentru stăpânul meu; căci Dougal învârtea pe degetul cel mic pe stăpânul lui.

Veni revoluția și era cât pe ce să zdrobească inima lui Dougal și a lui Sir Robert. Dar schimbarea nu era așa de mare cum se temuseră ei și cum ar fi dorit-o alții. Whig-ii făcură mare zarvă că vor face așa și pe dincolo cu foștii lor vrăjmași și mai ales cu Sir Robert Redgauntlet. Dar se găseau prea mulți boieri amestecați în asemenea isprăvi ca să se poată face după Revoluție o lume nouă nouă. Așa că Parlamentul trecu peste toate cu îngăduință; iar Sir Robert, zicând că el vânase doar vulpi în loc de Covenantiști, rămăsese întocmai precum fusese mai înainte²⁾. Chefurile lui erau tot așa de zgomoțoase, *hall*-ul lui tot așa de luminat ca și înainte, deși poate simțea lipsa banilor ce plăteau drept gloabă nou conformiștii, bani cari îi umpluseră înainte că-

²⁾ Nota Autorului: Precauțiunea și moderația lui William III. precum și principiile lui de nețărmită toleranță, lipsi pe Cameronieni de prilejul — dorit de ei cu atâta ardoare — de a răzbuna nedreptățile ce înduraseră pe timpul domniei prelaților, și prilejul de a curăța țara cum ziceau ei, de întinarea sângelui. De aceea ei socoteau Revoluția numai ca pe o jumătate de măsură, care pe de o parte nu reclădea Biserica („Kirk“) în deplina-i splendoare și nici nu răsbuna moartea Sfinților.

mara și beciul de bunăfăți; căci, nu încapă îndoială, acum el începea să se îngrijească mai mult decât înainte de renfele ce avea să primească dela oamenii de pe moșia lui. Iar ei pe vrute și nevrute, trebuiau să plătească la vreme căci altfel nemulțumiau pe „boier“, care era un om așa de strașnic că nime nu se încumeta să nu-i între în voie; căci înjurăturile ce-i ieșiau din gură, mânia de care era cuprins și înfățișarea ce lua, — făceau pe oameni să-l creadă o adevărată întrupare a Diavolului și nimic mai puțin.

Ci stăpânul meu nu era bun gospodar; — nu că era o mână spartă — dar nici nu știa cum să cruțe banul; așa că de două ori rămase în urmă cu plata arendei. Scăpă de urgia cea dintâi la Rusalii cu o vorbă bună și cântec din cimpoi; dar la Sân' Martin primi o hârtie dela cancelărie unde scria că avea să plătească arenda la țanc, iar de unde nu, Steenie n'avea decât să-și ia catrafusele și să se mute. Cu multă greutate făcu rost de arginți; dar omul avea prieteni și în sfârșit se învrednici să strângă banii ce-i făceau trebuință — o mie de merk-i — cea mai mare parte dela un vecin ce se chema Laurie Lapraik — o vulpe șireată. Acest Laurie avea o mulțime de fete — putea vâna cu copiii, și alerga cu iepurii — putea fi Whig ori Tory, sfânt sau păcatos; iacă așa după cum suflă vântul. În timpul Revoluției el era creștin cu trup și suflet, însă de aceia nu desprețuia câte un cheful lumesc și un cântec de cimpoi din când în când; dar înainte de toate, el socotea că avea bună cheazășie pentru argintul ce împrumutase stăpânului meu, în carul și uneltele de gospodărie ale stăpânului, la Primrose Knowe.

Cu punga grea și cu inima ușoară Steenie o porni spre Castelul lui Redgauntlet bucuros că a scăpat de primejdie din partea boierului. Dar cel dintâi lucru ce află când ajuns acolo fu că Sir Robert de ciudă, că stăpânul meu nu se înfățișase înainte de douăsprezece ceasuri, căpătase un acces de podagră. Dougal da cu socoteala că nu atât din râvna după bani, ci pentru că nu se putea împăca cu gândul că Steenie avea să părăsească moșia. Dougal fu foarte bucuros când zări pe Steenie, și-l duse în încăperea cea mare, căptușită cu stejar. Acolo ședea boierul singur cu sine; ba, ce vorbesc eu, alături de el era o maimuță mare la care el ținea foarte mult; o afurisită de bestie ce făptuise multe isprăvi spurcate — era greu să-i între cineva în voie și iute se mânie — alearga prin tot castelul, flectărind și urlând, pișcând și mușcând lumea, mai ales când se schimba vremea în rău și când o apuca pârtașul. Sir Robert o chema Maiorul Weir, după numele vrăjitorului ars de viu³⁾; la puțină lume îi

plăcea numele ori înfățișarea ei — oamenii socoteau că zăcea ceva neobișnuit într'însa. — Iată de ce stăpânul meu nu se simți tocmai bine când ușa se închise după dânsul, și se pomeni în odaie singur cu „boierul“, Dougal Mac Callum și cu „maiorul“, lucru ce nu i se mai întâmplase până atunci.

— Va urma. —

Trad. din limba Engleză (Scoțiană)
de Ol. Ștefanovici-Svensk

D I N A

I

O vilă în codru de lume ferită,
Cu parcuri, cu flori și isvoare,
Și-o masă de marmoră, la care-o copilă
În noapte lucește ca raza de soare

II

Ai crede că-i Zâna din codrii de basme,
Cu ochii albaștri, cu părul buclat,
Un cântec din vremuri senine ea cântă
Un cântec ce alții demult l'au uitat

III

Vântu 'ncetează, copacii-o ascultă
Priveghitorile tac fermecate
Și-o ceată de îngeri, pe-o rază de lună
Prinzându-i ecoul îl duc mai departe.

IV

O umbră se vede în noapte
Ce-ascultă pe Zână cântând
....Dar cântecu 'nceată, și umbră
Suspină și pleacă plângând.

TINU DELA VILA.

³⁾ Un vestit vrăjitor, pedepsit cu moartea în Edinburgh pentru farmece și alte fărădelegi. — Nota autorului.

CĂRȚI ȘI REVISTE

Costruire. — An IV, Nr. 7—8, August 1927 — Roma, Via del Boccaccio 25.

În excelența și bogata revistă de „gândire și acțiune fascistă“, dra Nella Collini publică un studiu rezumativ asupra literaturii române pentru a recomanda în deosebi pe d. Ion Agârbiceanu, din opera căruia prezintă în traducere schița „Misterul“, publicată, dacă nu ne înșală memoria, în volumul „Ceasuri de seară“.

D-ra Nella Collini este studentă a cursului de limba și literatura română dela Universitatea din Roma și după cât se pare o îndrăgostită de cursul pe care îl face. D-sale îi datorim numeroase traduceri din autorii noștri de frunte. Într'un număr din Iulie al ziarului „Il Piccolo“ d-sa publică în foileton, traducerea schiței lui Caragiale „O vizită“, păstrând în excelența d-sale traducere atmosfera specifică a lui Caragiale din „Schițe și amintiri“.

Studiul pe care îl publică d-sa în „Costruire“, are însă multe lipsuri, chiar pentru un studiu rezumativ și aceasta desigur nu din vina d-sale, ci din lipsa unei publicații lesne de cercetat, care să ofere rapid și complet imaginea istoriei noastre literare. Astfel d-sa sare dela începuturile vieții noastre literare culte, dela Eliade Rădulescu și Gheorghe Asachi, la mișcarea considerabilă a „Semănătorului“. În spațiul acesta lasă deoparte covârșitoarea însemnătate a acțiunii dela „Junimea“ și „Convorbiri Literare“, care înseamnă epoca de angrenare a culturii românești în rulajul culturii universale, înainte de a manifesta ființa noastră națională distinctă, ca o necesitate firească și logică, așa cum a făcut-o mișcarea dela „Semănătorul“.

De asemenea d-sa plasează pe d. Ion Agârbiceanu ca întemeietor al „Luceafărului“ alături de d. Octavian Goga, ceea ce istoricește nu este exact, d. Agârbiceanu venind mai târziu ca colaborator la această revistă.

Trecând peste aceste mici scăpări, studiul drei Nella Collini ne face un destul de bun serviciu, și dovedește a cunoaște foarte bine pe d. Ion Agârbiceanu, pe care îl recomandă publicului italian. Iată ce scrie dânsa despre valorosul nostru prozator:

„Fiindcă în Italia literatura română e puasi ignorată, vom da cititorilor italieni o idee despre un scriitor contemporan, Ion Agârbiceanu, care a obținut „marele premiu național pentru proză“ pe 1927, instituit de ministerul artelor din București. Acesta este sensul îndoit al unui dintre marii prozatori în viață, fecund, variat și gânditor însemnat. Născut în 1882 în Transilvania, a fost nevoit să trăiască apoi mulți ani ca preot de sat, având astfel posibilitatea să cunoască în fond sufletul, viața, suferințele și bucuriile

țărănilor și să le studieze limbajul. Inzestrat cu un adevărat dar de observație și cu un acut simț de pătrundere în sufletul omenesc, acest scriitor de temperament s'a putut impune atențiunii publicului prin originalele sale schițe și nuvele publicate în revista „Luceafărul“ întemeiată în 1902 de el și poetul Octavian Goga. Agârbiceanu este un fruntaș al curentului naționalist și a colaborat la revistele „Sămănătorul“, „Ramuri“, „Viața Românească“, „Floarea Darurilor“. Publică peste 20 volume de schițe, nuvele și romane, dintre cari menționăm: „Două iubiri“, „Arhangheli“, „Povestea unei vieți“, „Ultimele zile ale căpitanului Pârnu“.

„În scrierile sale se ocupă în deosebi de opri-mași, de suferinzi, de suflete căzute în disgrație. Descrie viața trecută prin înțelegerea inimii, figuri și tipuri umane; descripția e animată de spiritul său fin de observație și de stilul său bogat în originale particularități poetice. Cunoscător și îndrăgostit al naturii, pe care o simte puternic, el pulsează ritmul vieții rurale. În romanele sale a analizat adevărate procese sociale, a înfățișat fragmente din viața intelectualilor și a încercat să dea soluție problemelor însemnate, ca de exemplu aceea a influenței subite asupra omului din partea forțelor circumstanțelor externe“.

A. Menschendorfer: *Eleonora*, romanul unui naufragiat în Transilvania, trad. de A. Locusteanu — Ed. Cultura, Buc. — Lei 40.

Am deschis cu o legitimă curiozitate volumul tradus de prietenul nostru, d. A. Locusteanu. Un scriitor german, care își pune planul unei lucrări literare în viața socială amestecată a orașelor Ardele-nești, este pentru noi interesant cu deosebire, fiindcă ne oferă o apreciere din afară de noi a lucrurilor cari ne privesc.

Curiozitatea noastră s'a dovedit îndreptățită. Romanul lui Menschendorfer, desfășurându-se în viața socială a Brașovului, nu se putea să nu mărturisască gândirile autorului despre populația lui diversă, despre obiceiurile și caracterele celor trei neamuri, cari și-au dat întâlnire să trăiască sub zidurile bătrânei cetăți de sub poalele Tâmppei. Cu o surprinzătoare obiectivitate, germanul acesta, curios de a ști și de a cunoaște, vorbește despre sași, arătându-i așa cum îi cunoaștem, reduși, egoiști și sterpi; vorbește despre unguri, înfățișându-i înfumurați, sentimentali și naivi; vorbește despre români, pentru cari are cuvinte calde de simpatie și de admirație. E o satisfacție pentru noi, cu atât mai mult cu cât ea vine dela un german, care era constrâns să facă paralela de aprecieri între noi și ramura germană a sașilor, stabilită sub clinele Carpaților. Menschendorfer nu exprimă decât inci-

dental aprecieri, el zugrăvește sugestiv viața așa cum i s'a înfățișat în Brașov. Oamenii nu sunt pentru el sași, unguri sau români, ca valori politice, ci sunt înainte de toate oameni, cu caracteristice proprii. De aceea, studiind aceste valori umane, autorul exprimă adevărul întreg, fără reticențe și fără idei preconcepute.

Opera privită în sine, fără aceste aprecieri sub-literare, nu trece peste cadrele unui roman cu talent scris și bine încheșat, dar nici nu cade sub ele. Autorul urmărește atent o subtilă problemă de psihologie, disecând stările de suflet cauzate de un început de dragoste născut între două ființe, create în medii și mentalități diferite.

Almanahul Graficei Române pe 1927 —

Craiova — Lei 60 — Al patrulea almanah al Graficei Române este aceeași elegantă și valoroasă lucrare de renaștere a artei grafice la noi. Volumul poate figura în cea mai pretențioasă bibliotecă, atât prin forma lui estetică superioară cât și prin conținutul lui de o nădădăuită valoare.

Articolele semnate de dñii N. Iorga, Sextil Pușcariu, I. Bianu, V. Drăghicescu, Stelian Popescu, M. Simionescu-Râmnicăneanu, Em. Tătărescu, V. Molin, dau volumului un bogat material de orientare în arta grafică românească, istorică și modernă.

Prețioase amănunte de valoare istorică aduce d. D. C. Ionescu în articolul „Un mic istoric asupra tipografiilor din România“. Aproape întreg trecutul culturii românești se perindează în aceste pagini, cari vorbesc despre acele mici știubee în care se făureau rând pe rând fagurii culturii românești. Dela prima tipografie, care începea să funcționeze la 1533 la Brașov până în zilele noastre cu mari institute grafice, istoricul acesta mic adună la un loc aproape tot ceea ce se poate spune despre tipografie pe cuprinsul pământului românesc.

Lucrarea aceasta de sinteză, chiar dacă nu este — cu totul completă, oferă un material foarte prețios, pentru cine are dragoste de a ști cum am evoluat culturalicește prin propriile noastre mijloace.

Tipărit în condițiuni, cari fac cinste străduințelor de a ne europeaniza în arta grafică neconținut pusă în evidență de revista „Grafica Română“ de sub conducerea dlui V. Molin, Almanahul pe 1927 este un mare succes pentru moment și o mângâiere pentru viitorul mai bun al cărții românești.

„Minerva“, revistă de sinteză culturală, A. I. No. 1. — Iași.

Din capitala Moldovei, care a stat totdeauna în fruntea mișcărilor culturale ne vine o valoroasă publicațiune în acest număr mult promițător de revistă.

Urăm începutului făcut acolo o deplină reușită, pentru că gândurile cari au dat naștere „Minervei“ credem a corespunde unei necesități reale a vieții noastre culturale. O revistă de serioasă sinteză culturală ca cea dela Iași, care să nu fie, ca multe altele de pe aiurea, magazin de încercări disparate și dibuiri lipsite de sens, trebuie astăzi, în haosul de idei și principii al vieții noastre intelectuale, mai mult decât oricând. Și „Minerva“ promite din belșug a fi această publicațiune de orientare cuminte și luminare fără greș.

Dela început găsim acolo un mănunchiu de valoroase personalități culturale, în care strălucesc reputații bine stabilite ca cea a dlui Ioan Petrovici, profesor de filozofie la Universitatea din Iași și ca cea a dlui prof. P. Andrei. Alături de acești fruntași ai cugetării românești tinerii publiciști dñii Tudor Vianu, Dan A. Bădărău, Mihai Relea și D. I. Suceanu aduc o contribuție de entuziasm intelectual, cari garantează reușita începutului făcut.

Pentru a se înțelege rolul pe care și-l însușește această revistă, desprindem din adânc cugetata precuvântare a dlui d. Petrovici, următoarele rânduri:

„Astăzi lucrurile s'au schimbat. S'a creat cel puțin o disciplină de documentare serioasă și nimeni nu se mai poate avânta — fără sancțiune — în sfera generalităților goale. Dar cece a preschimbat cu deosebire atmosfera și coloritul sufletesc, înlocuindu-se cultul faptelor cu religia ideilor, este că după război, se simte imperios trebuința de *directive nouă*. Viața noastră socială — de altfel ca pretutindeni — nu mai funcționează cu precizia de mașină pe care o avea mai înainte. E o epocă de fierbere și de frământare, în care fiecare o apucă razna și este absolută nevoie, acum că s'au stricat drumurile vechi, să se creeze drumuri nouă, cu direcții limpezi și indicatoare deslușite. Mai înainte, când totul se desfășura în făgașuri știute și consolidate, exista răgaz să se întârzie în adunarea de fapte mărunte, lăsând ca acestea să-și rostească concluzia într'un viitor îndepărtat. Situația morală a epocii de față nu mai îngăduie aceasta și chiar dacă ar sta deasupra puterilor unei generații să regularizeze viața socială, în direcția unor idealuri lămurite, e totuși nevoie ca opera aceasta să înceapă cu râvnă și zel. Să constatăm în treacăt — ca un semn al schimbării vremurilor — evoluția impozantei personalități despre care am pomenit mai înainte, a dlui N. Iorga, care dintr'un neobosit cuplegător de date istorice, a devenit un moralist.“

Revista cuprinde un bogat material original și numeroase recenzii, făcute cu discernământ și autoritate, despre producția recentă a vieții intelectuale dela noi și de aiurea.

Manole Ampoianu

I N S E M N Ă R I

In amintirea „Luceafărului”. S’au împlinit luna trecută 25 de ani dela apariția „Luceafărului”. Faptul ni-a surprins în vacanță, cu lumea risipită după odihnă în toate părțile și astfel n’am putut realiza decât cele câteva pagini de aducere aminte pe care le dăm. E un început de datorie pe care ni-o facem, cu făgăduiala de a o desăvârși într’un număr viitor.

Acest început trebuia făcut, cu atât mai mult cu cât presa noastră, așa de gureșă de obicei, n’a avut nici-un cuvânt pentru acest însemnat moment literar, care a fost apariția de acum douăzecișicinci de ani a „Luceafărului”. Ardealul României întregite nu mai are o presă în stare să corespundă valorii lui culturale și personalismului său provincial. Persecuțiunile politice și lipsa de înțelegere a cercurilor conducătoare au distrus-o. O biată foaie zilnică ce mai apare la Cluj, deși se bucură de colaborarea permanentă a unui critic și istoriograf literar cu mare reputație și deși are conducerea unui profesor universitar, pentru a-i infuza rosturi culturale, a trecut mută pe lângă zilele amintitoare din Iulie. Semne ale vremii! Și ce mai putem preinde dela presa bucureșteană în vânătoare continuă după scandal și senzațional, când nu face minșind perfid și laș bine retribuită operă de morală publică?

Pentru pomenirea gigantului. La 25 August 1907, acum douăzeci de ani, Bogdan Petriceicu Hașdeu trecea pragul misterului etern, pe care l’a scrutat curios și zădarnic cu atâta stăruință, pentru a se întâlni cu sufletul Iuliei, premergător în necunoscut. Se încheia, acolo în castelul plin de mistere dela Câmpina, ființa umană a celei mai scânteietoare minți, pe care a putut-o crea geniul poporului românesc.

În pragul acestor două decenii trecute, facem popas de aducere aminte. Memoria gigantului se ridică grandioasă înainte-ne în monument neperitor de mari și zdrobitoare fapte culturale. E un monument, care s’a creat singur dincolo de nimicnicia noastră a generațiilor luate de torentul altor preocupări.

Bogdan Petriceicu Hașdeu aducea acum aproximativ 70 de ani în mica noastră viață culturală o forță uriașă de muncă și pătrundere, o minte iscoditoare, căreia nu-i trecea nimic neobservat și neprețuit, o capacitate de a cunoaște atotcuprinzătoare. Fără a se putea ști precis ce studii pregătitoare făcuse — se stabilește vag astăzi că ar fi urmat dreptul undeva prin Rusia — acest basarabean revenit la matca culturii naționale s’a aruncat cu curaj în besna trecutului nostru istoric, adunând, coordonând și luminând faptele trecutului, până la moarte. Hașdeu se afirma astfel cel dintâi mare istoric român, care

iese din cronică sau din legendă și intră victorios în domeniul științei și al adevărului neîndoios.

Dar mintea lui setoasă de a cunoaște nu se putea mulțumi numai cu satisfacția cercetărilor istorice, oricât de vast era pe vremea lui acest domeniu de cercetări. Neastâmpărul genialității l’a făcut să intre în filologie cu aceeaș patimă și impetuoșitate, lăsând în urma lui acel temerar început de cercetări filologice, care este „Magnum actimologicum Romaniae”. Acelaș neastâmpăr l’a atras apoi, după moartea fiicei lui Iulia, nu mai puțin genială, în domeniul nesigur al cercetărilor spiritiste, căutând aici rosturi filosofice în cari mintea lui ferbinte nădăjduia să afle un izvor de învioreare și durerea lui de părinte o baie de mângâere.

Polemist viguros, humorist fin, gazetar și literat îndrăzneț, Hașdeu s’a complectat în aceste ocupațiuni laterale, iar cei aproape cincizeci de ani de activitate publicistică, desfășurată cu o prodigioasă dărnicie, au făcut din el un zeu adorat și temut.

Cultura satelor prin teatru. Un grup de oameni bine intenționați din Lugoj a înjghebat o „Asociațiune română de teatru” numită „Thalia” cu scopul de a oferi satelor îndrumări și sfaturi culturale prin teatru. Asociațiunea scoate o revistă, care din primul număr apărut se dovedește bine adaptată scopului. Populația satelor, dornică de a se cultiva, găsește acolo lămuriri de cum fiecare sat își poate avea teatrul lui, în care să afle fiecare câte-va clipe de înălțătoare desfătare.

Opera începută de acești oameni de bine nu poate fi îndestul de laudată. Asociațiunea a inaugurat o serie de bune concursuri pentru piese de teatru originale, compuse pentru gustul și puterea de înțelegere a țaranului nostru. E un început, care dovedește acolo o adâncă înțelegere didactică și culturală a teatrului și pune bazele unei tradiții de literatură dramatică, mult, foarte mult promițătoare în viitor, ca o rezervă de alimentare pentru înseși literatura dramatică cultă, astăzi operă prea mult de imitație la noi.

Solitarul dela Vinerea. Și-a închis ochii tăcut și retras, după o viață de fapte mari și bune săvârșite fără șgomot, marele român, marele îndrumător și marele filantrop, care a fost Ioan Mihu. Nu e de mirare că moartea lui, întâmplată simbolic în zilele turburi ale alegerilor din vara aceasta, ca o protestare discretă împotriva minciunii vieții noastre constituționale, a trecut aproape neobservată. La căpătâiul catafalcului dela Vinerea n’a lăcrimat niciun fariseu al vieții noastre culturale și n’a rosit cuvinte goale niciun fals reprezentant al poporului. Ioan Mihu

a trecut în lumca dreptilor senin, discret și mândru, așa cum a trăit toată viața.

Și totuși omul acesta excepțional pentru vremurile noastre, când toată lumea pretinde mai mult decât i se cuvine, cu nerușinare și sgomot, va rămânea una dintre cele mai vii figuri reprezentative ale vieții românești din Ardeal. Viața lui de muncă neobosită pentru înfărire în toate sensurile a ideii naționale nu se cerea strigață în surle și famfare. A fost prea mult deasupra nimicniciei pentru aceasta. Ioan Miha simțea în sufletul lui sensibil oroarea laudei deșarte și o îndepărtase dela el. Fapta bună, adevărata faptă bună se face tăcut și discret. Ioan Miha a făcut-o după cuvântul evangheliei „să nu știe stânga, ce face dreapta“. A pus bazele „Fondului de teatru“, a întemeiat „Fondul pentru ajutarea ziariștilor“, care azi stă inactiv datorită administrației unor oameni, cari nu-l mai pot administra și nu vor să-i îndeplinească menirea, după cum glăsuiește actul de fundație, a ajutat biserica și școala, știind că pune o peatră de sprijin mai mult singurelor fortărețe, cari trebuie să rămână inexpugnabile, ale românismului.

Ioan Miha a dat mereu și n'a cerut niciodată nimic, nici satisfacții trecătoare, nici onoruri vane. A dat cu conștiința că este de datoria lui să dea și să ajute; să îndrume și să stimuleze; iar în aceasta el a înțeles că e singura satisfacție durabilă și singura pavază contra ingratitudinii: în discreție și în tăcere.

Auto-recenzia. Un colaborator al „Adevărului Literar“ susține ideea auto-recenziei, ca singură soluție pentru a se comunica just publicului valoarea unei lucrări. De acord cu d. D. I. Suchianu în ceea ce privește felul curent de a se face recenzie cărților și a revistelor. De cele mai multe ori recenzentul grăbit abia dacă foiletează cartea sau revista de recenzat și chiar atunci când o citește, simți în nota de apreciere că un alt criteriu decât cel literar indică atitudinea recenzentului. Dacă în spatele recenzentului nu se mișcă interesul editorului de a-și trece marfa — caz rar în publicistica românească, editorul român fiind prin excelență un prost negustor — ești sigur că aproape în orice notă de recenzie vei găsi fără îndoială sau lauda excesivă (pentru amici) sau excesiva înjurătură (pentru dușmani). Incepătorii, tăcuții și necunoscuții rămân ignorați. Recenzentul român nu are curiozitatea legitimă să cerceteze aportul literar al unui nume necunoscut și nici nu caută satisfacția de a se găsi cu un nou talent.

Toate acestea sunt foarte adevărate. Și mai e adevărat că publicul nu prea pune preț pe ce se spune în rubrica recenziunilor, fiindcă începe a-și da seama de criteriul fals din care pornesc. Dar ideea auto-recenziei nu ni se pare o soluție. Din potrivă. Oricât de subiectiv ar fi recenzentul și socotim că e bine într-o anumită măsură să fie subiectiv, pentrucă

nimenia nu poate fi lipsit de ființa lui sufletească luând contact cu opera de artă, autorul vorbind de opera lui va fi de un subiectivism total, explicabil prin natura raporturilor dela autor la opera lui. Ori dacă e firească subiectivitatea autorului în opera înfăptuită, dedublarea subiectivității lui în nota de recenzie nu mai are interes și micșorează înseși valoarea operei sale, pentrucă o operă nu se explică, ci se înțelege. Înțelegerea aceasta din afară de operă și de autor o exprimă public recenzentul sau criticul și numai aceștia o pot exprima valabil, fără să păgubiască opera.

Augurii se concurează. Prima grijă a d-lui Alexandru Lapedatu, venit pentru a doua oară în fruntea ministerului artelor, a fost să-și dovedească încăodată complectul d-sale dispreț pentru instituțiile „inutile“ pe cari le conduce, făcând din d. Victor Eftimiu director de operă la Cluj și din d. Boțoiu director de teatru la Craiova. Ne interesează în deosebi aceste două numiri, pentrucă cei doi exponenți ai „Excelenței“ dela ministerul artelor își revendică fiecare o poartă de a fi tutorele cultural al Ardealului și Banatului.

Tenorul Victor Eftimiu, numit director general al Operei și Teatrului Național din Cluj, n'a vorbit încă, dar își anunță o instalare de mitropolit, cu delegații de primari, cu cortegii de intelectuali, cu discursuri solemne și demonstrații de înfrățire româno-minoritară! Va fi mare tâmbălau la Cluj, iar frumosul tenor se va făloși în mijlocul adulărilor comandate, decretând salvarea culturală a Ardealului cu ajutorul luminilor sale.

Dar d. Boțoiu a vorbit. Dsa nu mai poate de durere pentru „ravășirea sufletului Ardealului și Banatului“. De nu credeți, citiți „Viitorul“ din 12 August și vă veți convinge. Directorul Teatrului Național din Craiova, cuprins astfel de durere și îngrijorare, nu vrea decât să se întindă cu trupa d-sale dealungul graniței de Vest, până la Satu-Mare.

O adevărată fericire nouă și neașteptată s'a abătut asupra provinciilor de dincoace de Carpați. Atâta solitudine pentru soarta culturală a Ardealului și a Banatului, nu poate decât să ne umple sufletele de nădejdi și bucurie. Dar, căci e un „dar“, ce va zice d. Eftimiu de intențiile colegului său dela Craiova, care vrea să-i încalce domeniul dat întru luminare și culturalizare? Degiaba, s'a ostenit dsa să aducă primarii la zăiafetul investiției sale întru mare preot al artei dincoace de munți?

Mare ni e teama că din atâta dragoste va ieși încăierare, căci când augurii se prea concurează, lucrul nu poate ieși nici bun, nici sănătos pentru bieții muritori de rând.

Promoție. Prețiosul nostru colaborator și amic, Dl profesor și scriitor Olimpiu Ștefanovici-Svensk, a trecut cu succes doctoratul în limba și literatura engleză, la universitatea din Londra. Călduroase felicitări.